

Financiële begroting 2023

Inhoudsopgave

1.	Overzicht van baten en lasten	2
	Overzicht incidentele baten en lasten	6
	Overzicht structurele toevoegingen/onttrekkingen reserves.....	8
2.	Financiële positie	9
2.1	Begrotingsbeleid	9
2.2	Arbeidskosten	11
2.3	Investeringen	11
2.4	Reserves en voorzieningen	12
2.5	Geprognosticeerde balans.....	14
3.	Meerjaren investeringsprogramma 2023-2026.....	17
4.	Meerjarenbegroting	24

1. Overzicht van baten en lasten

Overzicht baten en lasten 2023	Totaal			Incidenteel			Structureel		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen	6.831.987	2.244.881	-4.587.106			0	6.831.987	2.244.881	-4.587.106
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid	12.374.808	244.585	-12.130.223			0	12.374.808	244.585	-12.130.223
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	1.396.114	189.631	-1.206.483			0	1.396.114	189.631	-1.206.483
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	6.013.599	4.755.751	-1.257.848		1.260.000	1.260.000	6.013.599	3.495.751	-2.517.848
PROGRAMMA 004 Milieu	4.264.932	4.126.384	-138.548			0	4.264.932	4.126.384	-138.548
PROGRAMMA 005 Veiligheid	1.815.907	175.199	-1.640.708			0	1.815.907	175.199	-1.640.708
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	3.715.253	109.321	-3.605.932			0	3.715.253	109.321	-3.605.932
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie	2.002.628	126.680	-1.875.948			0	2.002.628	126.680	-1.875.948
PROGRAMMA 008 Economische structuur	717.173	463.074	-254.099			0	717.173	463.074	-254.099
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie	1.810.023	228.672	-1.581.351			0	1.810.023	228.672	-1.581.351
Totaal programma's	40.942.424	12.664.178	-28.278.246	0	1.260.000	1.260.000	40.942.424	11.404.178	-29.538.246
Algemene dekkingsmiddelen	1.548.328	37.731.915	36.183.587			0	1.548.328	37.731.915	36.183.587
Overhead	6.010.256	214.606	-5.795.650	-116.902		116.902	6.127.158	214.606	-5.912.552
Heffing VPB	0		0			0	0	0	0
Bedrag onvoorzien	40.000		-40.000			0	40.000	0	-40.000
Saldo van baten en lasten	48.541.008	50.610.699	2.069.691	-116.902	1.260.000	1.376.902	48.657.910	49.350.699	692.789
Toevoeging en onttrekking reserves per programma									
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid		25.000	25.000		25.000	25.000	0	0	0
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	160.057		-160.057			0	160.057	0	-160.057
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	1.653.922	375.000	-1.278.922	1.635.000	375.000	-1.260.000	18.922	0	-18.922
PROGRAMMA 004 Milieu	255.388	250.000	-5.388	250.000	250.000	0	5.388	0	-5.388
PROGRAMMA 005 Veiligheid			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	284.000	160.528	-123.472			0	284.000	160.528	-123.472
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie	30.000	44.000	14.000	30.000	30.000	0	0	14.000	14.000
PROGRAMMA 008 Economische structuur			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 010 Algemene baten en lasten	0	799.213	799.213			0	0	799.213	799.213
PROGRAMMA 011 Overhead	116.902		-116.902	116.902		-116.902	0	0	0
Sub-totaal mutaties reserves	2.500.269	1.653.741	-846.528	2.031.902	680.000	-1.351.902	468.367	973.741	505.374
Totaal geraamd resultaat primitieve begroting 2023	51.041.277	52.264.440	1.223.163	1.915.000	1.940.000	25.000	49.126.277	50.324.440	-1.198.163
waarvan incidentele baten en lasten	1.915.000	1.940.000	25.000						
resteert structureel begrotingssaldo	49.126.277	50.324.440	1.198.163						

Overzicht baten en lasten 2024	Totaal			Incidenteel			Structureel		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen	6.792.987	2.209.881	-4.583.106			0	6.792.987	2.209.881	-4.583.106
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid	12.333.419	234.585	-12.098.834			0	12.333.419	234.585	-12.098.834
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	1.396.114	191.526	-1.204.588			0	1.396.114	191.526	-1.204.588
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	7.203.599	4.755.751	-2.447.848			0	7.203.599	4.755.751	-2.447.848
PROGRAMMA 004 Milieu	4.264.932	4.126.384	-138.548			0	4.264.932	4.126.384	-138.548
PROGRAMMA 005 Veiligheid	1.815.907	175.199	-1.640.708			0	1.815.907	175.199	-1.640.708
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	3.705.253	109.321	-3.595.932			0	3.705.253	109.321	-3.595.932
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie	1.995.528	126.680	-1.868.848			0	1.995.528	126.680	-1.868.848
PROGRAMMA 008 Economische structuur	717.173	463.074	-254.099			0	717.173	463.074	-254.099
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie	1.856.542	299.356	-1.557.186			0	1.856.542	299.356	-1.557.186
Totaal programma's	42.081.454	12.691.757	-29.389.697	0	0	0	42.081.454	12.691.757	-29.389.697
Algemene dekkingsmiddelen	1.733.777	37.646.925	35.913.148			0	1.733.777	37.646.925	35.913.148
Overhead	5.991.814	208.006	-5.783.808	-40.227		40.227	6.032.041	208.006	-5.824.035
Heffing VPB	0		0			0	0	0	0
Bedrag onvoorzien	40.000	0	-40.000			0	40.000	0	-40.000
Saldo van baten en lasten	49.847.045	50.546.688	699.643	-40.227	0	40.227	49.887.272	50.546.688	659.416
Toevoeging en onttrekking reserves per programma									
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	185.057		-185.057			0	185.057	0	-185.057
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	18.922		-18.922			0	18.922	0	-18.922
PROGRAMMA 004 Milieu	255.388	250.000	-5.388	250.000	250.000	0	5.388	0	-5.388
PROGRAMMA 005 Veiligheid			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	319.000	160.528	-158.472			0	319.000	160.528	-158.472
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 008 Economische structuur			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 010 Algemene baten en lasten	0	799.213	799.213			0	0	799.213	799.213
PROGRAMMA 011 Overhead	40.227		-40.227	40.227		-40.227	0	0	0
Sub-totaal mutaties reserves	818.594	1.209.741	391.147	290.227	250.000	-40.227	528.367	959.741	431.374
Totaal geraamd resultaat primitieve begroting 2024	50.665.639	51.756.429	1.090.790	250.000	250.000	0	50.415.639	51.506.429	1.090.790
waarvan incidentele baten en lasten	250.000	250.000	0						
resteert structureel begrotingssaldo	50.415.639	51.506.429	1.090.790						

Overzicht baten en lasten 2025	Totaal			Incidenteel			Structureel		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen	6.792.487	2.209.881	-4.582.606			0	6.792.487	2.209.881	-4.582.606
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid	12.333.419	306.585	-12.026.834			0	12.333.419	306.585	-12.026.834
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	1.396.114	193.469	-1.202.645			0	1.396.114	193.469	-1.202.645
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	8.608.424	6.210.576	-2.397.848			0	8.608.424	6.210.576	-2.397.848
PROGRAMMA 004 Milieu	4.264.932	4.126.384	-138.548			0	4.264.932	4.126.384	-138.548
PROGRAMMA 005 Veiligheid	1.797.747	175.199	-1.622.548			0	1.797.747	175.199	-1.622.548
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	3.724.253	109.321	-3.614.932			0	3.724.253	109.321	-3.614.932
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie	1.978.031	111.583	-1.866.448			0	1.978.031	111.583	-1.866.448
PROGRAMMA 008 Economische structuur	717.173	463.074	-254.099			0	717.173	463.074	-254.099
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie	1.853.570	303.765	-1.549.805			0	1.853.570	303.765	-1.549.805
Totaal programma's	43.466.150	14.209.837	-29.256.313	0	0	0	43.466.150	14.209.837	-29.256.313
Algemene dekkingsmiddelen	1.923.645	37.780.607	35.856.962			0	1.923.645	37.780.607	35.856.962
Overhead	5.925.578	208.006	-5.717.572			0	5.925.578	208.006	-5.717.572
Heffing VPB	0		0			0	0	0	0
Bedrag onvoorzien	40.000		-40.000			0	40.000	0	-40.000
Saldo van baten en lasten	51.355.373	52.198.450	843.077	0	0	0	51.355.373	52.198.450	843.077
Toevoeging en onttrekking reserves per programma									
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	210.057		-210.057			0	210.057	0	-210.057
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	18.922		-18.922			0	18.922	0	-18.922
PROGRAMMA 004 Milieu	5.388		-5.388			0	5.388	0	-5.388
PROGRAMMA 005 Veiligheid			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	354.000	160.528	-193.472			0	354.000	160.528	-193.472
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 008 Economische structuur			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 010 Algemene baten en lasten	0	799.213	799.213			0	0	799.213	799.213
PROGRAMMA 011 Overhead	13.493		-13.493			0	13.493	0	-13.493
Sub-totaal mutaties reserves	601.860	959.741	357.881	0	0	0	601.860	959.741	357.881
Totaal geraamd resultaat primitieve begroting 2025	51.957.233	53.158.191	1.200.958	0	0	0	51.957.233	53.158.191	1.200.958
waarvan incidentele baten en lasten	0	0	0						
resteert structureel begrotingssaldo	51.957.233	53.158.191	1.200.958						

Overzicht baten en lasten 2026	Totaal			Incidenteel			Structureel		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen	6.794.487	2.209.881	-4.584.606			0	6.794.487	2.209.881	-4.584.606
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid	12.333.419	306.585	-12.026.834			0	12.333.419	306.585	-12.026.834
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	1.396.114	195.460	-1.200.654			0	1.396.114	195.460	-1.200.654
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	7.133.599	4.755.751	-2.377.848			0	7.133.599	4.755.751	-2.377.848
PROGRAMMA 004 Milieu	4.264.932	4.126.384	-138.548			0	4.264.932	4.126.384	-138.548
PROGRAMMA 005 Veiligheid	1.797.747	175.199	-1.622.548			0	1.797.747	175.199	-1.622.548
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	3.715.253	109.321	-3.605.932			0	3.715.253	109.321	-3.605.932
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie	1.978.031	111.583	-1.866.448			0	1.978.031	111.583	-1.866.448
PROGRAMMA 008 Economische structuur	717.173	463.074	-254.099			0	717.173	463.074	-254.099
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie	1.890.459	301.145	-1.589.314			0	1.890.459	301.145	-1.589.314
Totaal programma's	42.021.214	12.754.383	-29.266.831	0	0	0	42.021.214	12.754.383	-29.266.831
Algemene dekkingsmiddelen	2.048.662	35.088.616	33.039.954			0	2.048.662	35.088.616	33.039.954
Overhead	5.864.320	208.006	-5.656.314	-26.493		26.493	5.890.813	208.006	-5.682.807
Heffing VPB	0		0			0	0	0	0
Bedrag onvoorzien	40.000		-40.000			0	40.000	0	-40.000
Saldo van baten en lasten	49.974.196	48.051.005	-1.923.191	-26.493	0	26.493	50.000.689	48.051.005	-1.949.684
Toevoeging en onttrekking reserves per programma									
PROGRAMMA 000 Sociale voorzieningen			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 001 Maatsch. dienstverl. en gezondheid			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 002 Onderwijs en educatie	235.057		-235.057			0	235.057	0	-235.057
PROGRAMMA 003 Ruimt. ordening en volkshuisvesting	18.922		-18.922			0	18.922	0	-18.922
PROGRAMMA 004 Milieu	5.388		-5.388			0	5.388	0	-5.388
PROGRAMMA 005 Veiligheid			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 006 Verkeer en vervoer	389.000	160.528	-228.472			0	389.000	160.528	-228.472
PROGRAMMA 007 Cultuur, sport en recreatie			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 008 Economische structuur			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 009 Bestuur en organisatie			0			0	0	0	0
PROGRAMMA 010 Algemene baten en lasten		799.213	799.213			0	0	799.213	799.213
PROGRAMMA 011 Overhead	26.493		-26.493	26.493		-26.493	0	0	0
Sub-totaal mutaties reserves	674.860	959.741	284.881	26.493	0	-26.493	648.367	959.741	311.374
Totaal geraamd resultaat primitieve begroting 2026	50.649.056	49.010.746	-1.638.310	0	0	0	50.649.056	49.010.746	-1.638.310
waarvan incidentele baten en lasten	0	0	0						
resteert structureel begrotingssaldo	50.649.056	49.010.746	-1.638.310						

Overzicht incidentele baten en lasten

Vanaf begrotingsjaar 2014 is het wijzigingsbesluit BBV (d.d. 25 juni 2013) van toepassing waarbij onder meer artikel 19.3 lid c is aangepast. Deze aanpassing betekent dat het verplicht is gesteld om per programma de incidentele baten en lasten in beeld te brengen. De belangrijkste posten dienen ten minste te worden gespecificeerd en de overige posten kunnen ook als totaalbedrag worden opgenomen. Hierdoor wordt het inzichtelijker gemaakt om vast te kunnen stellen dat er sprake is van een structureel evenwicht.

INCIDENTELE BATEN

Overzicht meerjarige incidentele lasten en baten										
Progr.	omschrijving	Mutatie reserves	Lasten 2023	Baten 2023	Lasten 2024	Baten 2024	Lasten 2025	Baten 2025	Lasten 2026	Baten 2026
1	Beschikking over algemene reserve ten behoeve van preventieakkoord	ja		25.000						
3	Storting in br compensatie landbouwgronden	ja	375.000							
3	Beschikking over Algemene reserve ten behoeve van stroitng in br compensatie landbouwgronden	ja		375.000						
	Winstneming bouwgrondexploitatie			1.260.000						
3	Storting in bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie	ja	1.260.000							
4	Storting in bestemmingsreserve duurzaamheid	ja	250.000		250.000					
4	Beschikking over algemene reserve ten behoeve van storting in br duurzaamheid	ja		250.000		250.000				
7	Storting in br kunstfonds	ja	30.000							
7	Beschikking over algemene reserve ten behoeve van storting in br kunstfonds	ja		30.000						
11	Incidentele baten GRSK / Kempenplus		-116.902		-40.227				-26.493	
11	Storting in algemene reserve, incidentele baten GRSK/ Kempenplus	ja	116.902		40.227				26.493	
	Totaal		1.915.000	1.940.000	250.000	250.000	0	0	0	0
	Lasten			-1.915.000		-250.000		0		0
	Saldo			25.000		0		0		0

Programma 1

Onttrekking aan de algemene reserve

Deze beschikking ad € 25.000,-- in 2023 is ter dekking van de lasten van het preventieakkoord. Dit Kempenbrede akkoord heeft als doel de gezondheid van inwoners van de Kempen te bevorderen.

Programma 3

Compensatie landbouwgronden

Doordat project Vogelakkers (inzaaien akkers ten behoeve van biodiversiteit) structureel wordt uitgevoerd is hiervoor ca. 5 hectare landbouwgrond ingezet. Ter compensatie hiervan wordt € 375.000,-- gestort in de bestemmingsreserve landbouwgronden om het areaal landbouwgronden weer op peil te kunnen brengen. (ten laste van algemene reserve).

Bouwgrondexploitatie

Conform de POC-methode (percentage of completion) wordt binnen de gesloten exploitatie van de bouwgrondexploitatie winst genomen. Deze winst van de bouwgrondexploitatie wordt geraamd op € 1.260.000,-- positief (zie ook de storting). Dit resultaat wordt aangemerkt als incidentele bate en wordt gestort in de algemene reserve bouwgrondexploitatie.

Programma 4

Onttrekking algemene reserve ten behoeve van storting bestemmingsreserve duurzaamheidsfonds.

Conform raadsbesluit van 25 augustus 2020 wordt voor de jaren 2021 tot en met 2024 € 250.000,-- per jaar vanuit de algemene reserve toegevoegd aan de bestemmingsreserve duurzaamheidsfonds ten behoeve van duurzaamheidsprojecten.

Programma 7

Storting in bestemmingsreserve Kunstfonds

Ten laste van de algemene reserve wordt € 30.000,-- gestort in de bestemmingsreserve kunstfonds om in de toekomst kunstprojecten uit te kunnen dekken.

Programma 11

Samenwerking Kempengemeenten en Kempenplus

Conform de begrotingen 2023 van Kempenplus en GRSK zijn er incidentele negatieve lasten (nagenoeg geheel veroorzaakt door onderuitputting kapitaallasten GRSK). Deze negatieve lasten worden gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar.

Overzicht structurele toevoegingen/onttrekkingen reserves

Vanaf begrotingsjaar 2014 is het wijzigingsbesluit BBV (d.d. 25 juni 2013) van toepassing waarbij onder meer artikel 19.3 uitgebreid met lid d. Deze uitbreiding betekent dat er een overzicht verplicht is gesteld om de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves in beeld te brengen. Hierdoor wordt het inzichtelijker gemaakt om vast te kunnen stellen dat er sprake is van een structureel evenwicht.

BATEN: STRUCTURELE BESCHIKKINGEN OVER RESERVES (€ 973.741,--)

Programma 6

Onttrekking aan de reserve "Rehabilitatie wegen" (gerelateerd aan kapitaallasten)

De onttrekking wegens kapitaallasten wordt voor 2023 geraamd op € 160.528,--.

Programma 7

Onttrekking aan de bestemmingsreserve "Kunsthonds"

De beschikking over deze reserve ten behoeve van kunstproject Landart wordt geraamd op € 14.000,-- voor 2023.

Programma 10

Onttrekking aan de bestemmingsreserve "kapitaaldeckingsreserve" (gerelateerd aan kapitaallasten)

De beschikking over deze reserve wordt voor 2023 geraamd op € 799.213,-- per jaar en heeft volledig betrekking op de dekking van de structurele kapitaallasten welke voortvloeien uit het toepassen van de bruto-methode.

LASTEN: STRUCTURELE TOEVOEGINGEN AAN RESERVES (€ 468.367,--)

Programma 2

Toevoeging aan de bestemmingsreserve "Decentralisatie onderwijs" (gerelateerd aan kapitaallasten)

De storting 2023 in deze bestemmingsreserve wordt geraamd op € 160.057,-- . Via deze reserve worden de verschillen tussen de kapitaallasten op grond van het vastgesteld Integraal Huisvestingsplan én de kapitaallasten van de bestaande activa ten opzichte van het voor een periode van 4 jaren vastgesteld budget verrekend.

Programma 3

Storting in de bestemmingsreserve "Egalisatie bebossing"

De storting in deze reserve wordt voor 2023 geraamd op € 8.922,-- per jaar. Het geraamde positieve exploitatiesaldo van het beheer van bossen en natuurterreinen wordt toegevoegd aan deze reserve.

Storting in de bestemmingsreserve "bovenwijkse voorzieningen"

Vanuit de anterieure overeenkomsten wordt de geraamde baten voor bovenwijkse voorzieningen gestort in de bestemmingsreserve "bovenwijkse voorzieningen".

Programma 4

Zoals met uw raad is gecommuniceerd in de 1^e bestuursrapportage 2019 wordt in 2023 40% van de geraamde SDE subsidie gestort in de bestemmingsreserve SDE subsidie. Dit bedrag wordt begroot op € 5.388,--.

Programma 6

Toevoeging aan de reserve "Rehabilitatie wegen" (gerelateerd aan kapitaallasten)

De storting in deze reserve wordt voor 2023 geraamd op € 284.000,-- en neemt vanaf het jaar 2024 toe met € 35.000,-- per jaar.

2. Financiële positie

Deze uiteenzetting van de financiële positie gaat in op het begrotingsbeleid, de arbeidskosten, de investeringen, het verloop van de reserves en de meerjarenraming.

2.1 Begrotingsbeleid

2.1.1 Uitgangspunten

De begroting 2023 is opgesteld op basis van bestaand beleid, waaronder wordt verstaan het beleid van de door uw raad genomen beslissingen volgens de begroting 2022-2025 en de vastgestelde begrotingswijzigingen tot en met 5 juli 2022.

Daarnaast hebben ook de jaarrekeningcijfers 2021 en de op 5 juli 2022 behandelde voorjaarsnota 2023-2026 (inclusief de raadsinformatiebrief "Financiële gevolgen meicirculaire 2022", allen eveneens als basis gediend voor de samenstelling van de begroting 2023-2026.

Ons college heeft met name hetgeen is besproken tijdens de raadsvergadering van 5 juli 2022 (behandeling van de voorjaarsnota 2023-2026) vertaald in de voorliggende begroting 2023-2026.

Verder is rekening gehouden met de volgende basisgegevens (conform de uitgangspunten van de voorjaarsnota 2023-2026):

Raming aantal inwoners per 1-1-2023	:	20.050
Raming aantal woonruimten per 1-1-2023	:	9.124
Salarisstijging personeelskosten	:	4,52% (0,32% bijstelling 2022 + 0,5% periodieke verhogingen en geraamde ontwikkeling cao/pensioenpremie in 2023: 3,7%)
Prijsstijging	:	2,00% (t.o.v. prijspeil 2022)
Rente financieringstekort	:	1,25%
Rente investeringsprogramma	:	1,25%
Rente eigen financieringsmiddelen	:	0,00%

Dit hoofdstuk gaat nader in op de wijzigingen die zich hebben voorgedaan nadat de begroting 2022-2025 is vastgesteld en die van invloed zijn geweest op de jaarschijf 2023 en de jaren 2024 tot en met 2026. Een aantal van deze wijzigingen is al door de raad op 5 juli 2022 behandeld bij de voorjaarsnota 2023-2026 en bij (structurele) begrotingswijzigingen 2022.

Hierdoor wordt de ontwikkeling geschetst van het saldo 2023 en de gevolgen voor de meerjarenramingen, inclusief een korte weergave van de cijfers uit de voorjaarsnota 2023-2026 (inclusief bovengenoemde raadsinformatiebrief).

2.1.2 Voorjaarsnota en begrotingsproces 2023-2026

In de voorjaarsnota 2023-2026 bedragen de afgeronde begrotingssaldi ná de a, b en voorgestelde c-prioriteiten afgerond voor het jaar 2023 -/- € 32.000,-- en voor het jaar 2026 -/- € 2.319.000,--. Op 16 juni 2022 zijn middels een raadsinformatiebrief de financiële mutaties weergegeven over de gevolgen van de meicirculaire 2022.

De begrotingssaldi ná deze bijstelling zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Begrotingssaldi conform voorjaarsnota 2023-2026 ná a, b en voorgestelde c-prioriteiten (zie blz. 12 VJN 2023-2026).	-32.080	-513.226	-1.028.259	-2.319.299
Netto-effect meicirculaire 2022 (conform raadsinformatiebrief 16-6-2022)	1.426.931	1.778.636	2.409.937	920.791
Geactualiseerd saldi 2023-2026 (incl. meicirculaire 2022)	1.394.851	1.265.410	1.381.678	-1.398.508

Vervolgens heeft de gemeenteraad op 5 juli 2022 de voorjaarsnota 2023-2026 behandeld. Deze richtinggevende voorjaarsnota 2023-2026 heeft het college vervolgens vertaald in de voorliggende begroting 2023-2026.

2.1.3 Samenstelling begroting 2023-2026

De saldi uit voorgaande tabel in paragraaf 2.1.2 zijn tijdens het begrotingsproces gedaald.

Volledigheidshalve wordt hierbij aangetekend dat de exploitatiesaldi uit de voorjaarsnota 2023-2026 waren gebaseerd op een *doorkijk op hoofdlijnen* en de begrotingssaldi 2023-2026 vormen een uitkomst van de *totale* begroting 2023-2026.

Uit het volgende overzicht blijken de verschillen per jaar tussen het geactualiseerd beeld (paragraaf 2.1.2 en de volledige begrotingscijfers 2023-2026:

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Geactualiseerd beeld voorjaarsnota (incl. ontwikkelingen, gevolgen meicirculaire 2022)	1.394.851	1.265.410	1.381.678	-1.398.508
Uitkomst exploitatiebegroting 2023-2026	1.223.163	1.090.790	1.200.958	-1.638.310
Verschillen voorjaarsnota (incl. coalitieakkoord)/uitkomst exploitatiebegroting	-171.688	-174.620	-180.720	-239.802

Deze verschillen zijn het saldo van diverse positieve en negatieve effecten vanuit het begrotingsproces. Enkele belangrijke mee- en tegenvallers voor de eerste en de laatste jaarschijf worden in de volgende tabel weergegeven, waaruit tevens blijkt of er sprake is van een incidenteel of structureel effect. Voor alle duidelijkheid wordt opgemerkt dat onderstaande belangrijke mutaties dus *niet* waren verwerkt in de cijfers van de voorjaarsnota 2023-2026, maar wél verwerkt zijn in de voorliggende begroting 2023-2026.

Omschrijving	2023	2026
Positieve effecten:		
OZB areaal uitbreiding	40.000	40.000
Bijstelling bouwleges	32.000	82.000
Bijstelling leges reisdocumenten	29.000	24.000
Bijstelling subsidie Kempenmuseum*	17.000	
Lagere kapitaallasten zwembad	10.000	23.000
Subtotaal positieve effecten	128.000	169.000
Negatieve effecten:		
Schrappen geraamde OZB verhoging 2023 van 1,5%	-60.000	-60.000
Hogere geraamde lasten leerlingenvervoer	-89.000	-89.000
Budget voor integratie wethouder	0	-30.000
Bijstelling subsidie Kempenmuseum*		-38.000
Hogere storting onderhoudsvoorziening gebouwen	-57.000	-57.000
Indexatie budgetten wegen	-30.000	-30.000
Diverse: hogere indexering budgetten / kleine mutaties	-64.000	-104.000
Subtotaal negatieve effecten	-283.000	-408.000
Totaal saldo negatieve effecten uit het begrotingsproces 2023-2026	-172.000	-239.000

*In het raadsvoorstel Kempenmuseum wat in mei 2022 in de raad is besproken is rekening gehouden met een € 80.500,- structureel. In de voorjaarsnota 2023-2026 was rekening gehouden met een aflopende subsidie. Deze correctie wordt hier nu nog doorgevoerd.

Voor een nadere detaillering wordt op deze plaats ook verwezen naar de analyse van de belangrijkste financiële afwijkingen 2023 ten opzichte van ramingen 2022 per productgroep (zie het onderdeel "Wat mag het kosten" bij ieder programma).

Zoals al in de inleiding is aangegeven zien de totale inkomsten en uitgaven (inclusief de stelposten) en de saldi voor de periode 2023-2026 er als volgt uit:

	2023	2024	2025	2026
Inkomsten	52.264.440	51.756.429	53.158.191	49.010.746
Uitgaven	51.041.277	50.665.639	51.957.233	50.649.056
Exploitatiesaldi	+1.223.163	+1.090.790	+1.200.958	-1.638.310
Waarvan incidenteel	25.000	-	-	-
Structurele saldi	+1.198.163	+1.090.790	+1.200.958	-1.638.310

2.1.4 Incidentele toevoeging exploitatiesaldo 2023 aan de algemene reserve

Het begrotingsoverschot voor 2023 bedraagt € 1.223.163,- en is, evenals voorgaande jaren, toegevoegd aan de algemene reserve.

2.1.5 Verschillenanalyse programmabegroting 2023/2022

De belangrijkste verschillen tussen de voorliggende ontwerpbegroting 2023 en de begroting 2022 (per productgroep), worden per programma aangegeven bij het onderdeel "Wat mag het kosten" (zie exploitatieoverzicht met toelichting verschillen).

2.2 Arbeidskosten

Formatie

Bij de berekening van de arbeidskosten is voor de begroting 2023 uitgegaan van een reguliere formatie van 99,56 fte (exclusief college en exclusief voorgestelde capaciteitsuitbreiding in de raad van september jl.). Deze arbeidskosten zijn ook meegenomen in de kostenverdeling of rechtstreeks geraamd op de functionele begrotingspost c.q. productgroep dan wel geraamd in het nieuwe programma "Overheadkosten".

Voorziening wachtgelden ex-wethouders/Voorziening pensioenverplichting (ex-)bestuurders

Met betrekking tot de wachtgeldverplichtingen (voormalige) wethouders is - op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) - een voorziening aanwezig. Bij de jaarrekening wordt telkens door de accountant getoetst of het volume van deze voorziening toereikend is om aan de (toekomstige) verplichtingen te voldoen (conform BBV-voorschriften) en indien nodig wordt de voorziening hierop aangepast.

2.3 Investerings

De gemeente is een inkomensbestedende organisatie. Dit komt ook tot uitdrukking in de vele investeringen die door de gemeente worden gedaan. Deze investeringen zijn bij de totstandkoming van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) in 2004 gesplitst in investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investerings met een economisch nut zijn investeringen die verhandelbaar zijn of waar de gemeente inkomsten mee kan genereren (bijvoorbeeld rioolheffing). Indien een investering niet voldoet aan bovenstaande criteria dan betreft het een investering met een maatschappelijk nut (bijvoorbeeld wegen).

Ten aanzien van de activering van investeringen met een economisch nut werd in 2004 in het Besluit Begroting en Verantwoording BBV aangegeven dat deze geactiveerd moeten worden. De andere investeringen mochten geactiveerd worden. Door deze vrijheid om wel of niet te activeren bestaan er inmiddels grote verschillen in de wijze waarop gemeenten hiermee omgaan.

Vanaf begrotingsjaar 2017 zijn de artikelen 59 en 64 gewijzigd, zodat investeringen met een maatschappelijk nut, evenals investeringen met een economisch nut, beide moeten worden geactiveerd (en over de verwachte toekomstige gebruiksduur dienen te worden afgeschreven). De enige uitzondering op het verplicht activeren zijn kunstvoorwerpen met een cultuur-historische waarde, die niet mogen worden geactiveerd (artikel 59, lid 2).

Tevens is er in het nieuwe BBV (vanaf begroting 2017) ook bepaald dat de bijdragen van derden verplicht in mindering moeten worden gebracht op de bruto-investering.

In de "Financiële verordening gemeente Eersel" is als uitgangspunt vastgelegd dat op investeringen groter dan € 25.000,- wordt afgeschreven.

Kredietvotingen

Met het vaststellen van de programmabegroting autoriseert de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het 'overzicht van baten en lasten' (zie paragraaf 1 van de financiële begroting). In de programma's zijn ook de investeringsplannen voor het begrotingsjaar 2022 opgenomen, welke voor meerdere jaren lasten met zich mee kunnen brengen. Door het vaststellen van de begroting 2022-2025 worden - evenals voorgaande jaren - ook de investeringsplannen voor het begrotingsjaar geautoriseerd.

2.4 Reserves en voorzieningen

Bij de berekening van de stand van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2023 is uitgegaan van de rekeningcijfers 2021, vermeerderd c.q. verminderd met geraamde mutaties in het jaar 2022 op grond van door uw raad genomen besluiten. Vervolgens is rekening gehouden met de voorgestelde dekkingsmaatregelen zoals opgenomen in de voorliggende begroting 2023-2026 c.q. meerjarig investeringsprogramma 2023-2026.

Verder is rekening gehouden met wat ter zake in de voorjaarsnota 2023-2026 is verwoord.

Reserves

De reserves kunnen worden verdeeld in algemene reserves en bestemmingsreserves. De totale reservepositie van de gemeente Eersel is per 1 januari 2023 als volgt geraamd:

Algemene reserves:

- algemene reserve	15.350.240	
- algemene bedrijfsreserve (bouwgrondexploitatie)	6.222.508	
- bovenwijkse voorzieningen	<u>284.525</u>	
		21.857.272
Bestemmingsreserves		<u>26.865.000</u>
Totaal reserves per 1-1-2023		48.722.272

Hieronder wordt specifiek ingegaan op de mutaties in de algemene reserve in de planperiode 2022-2026. Deze zijn van belang zijn om een beeld te krijgen van de financiële positie van de gemeente.

Algemene reserve

Met betrekking tot de reservepositie kan worden opgemerkt dat de algemene reserve per 1 januari 2027 wordt geraamd op afgerond € 5,0 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met meerjarig-investeringsprogramma (MIP) 2023-2026. Met geraamde resultaten vanaf 2022 wordt geen rekening gehouden. De algemene reserve is van belang voor de bepaling van het weerstandsvermogen. Gezien de risico's die we als gemeente lopen wordt jaarlijks rekening gehouden met een minimale buffer voor de algemene reserve. Bij de berekening van het beschikbare bedrag voor het MIP 2023-2026 in de voorjaarsnota 2023-2026 is rekening gehouden met de vastgestelde minimale buffer van € 4,5 miljoen,-- (inclusief € 1.000.000,-- buffer voor prijsstijgingen lopende kredieten).

In onderstaand overzicht is het verloop van *de vrij besteedbare algemene reserve* weergegeven. Het overzicht is opgesteld op basis van de jaarrekening 2021, de begroting 2022 en de voorliggende begroting 2023-2026.

Daarnaast zijn in het overzicht verwerkt:

- de onttrekkingen en stortingen op basis van de begroting 2022 en raadsbesluiten;
- de onttrekkingen en stortingen welke - mede op grond van voorjaarsnota en het coalitieakkoord - worden voorgesteld ten behoeve van de begroting 2023 en de meerjarenbegroting 2024-2026 (inclusief eenmalige investeringen 2023-2026 zoals opgenomen in het investeringsprogramma 2023-2026).

	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo per 1-1-2022:(incl. resultaatbestemming 2021)	27.573.550	15.350.240	6.902.142	6.128.369	5.409.862
<u>Begroting 2022 / raadsbesluiten</u>					
<i>Onttrekkingen (investerings)</i>					
- Nog uit te geven restantkredieten tot en met besluiten 5 juli 2022	-12.455.116				
<i>Mutaties overige</i>	231.806				
	15.350.240	15.350.240	6.902.142	6.128.369	5.409.862
<u>Begroting 2023</u>					
<i>Onttrekkingen (investerings)</i>					
Sociale voorzieningen					
- Geen					
Maatschappelijke dienstverlening en gezondheid					
- Geen					
Onderwijs en educatie					
- Geen					
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting					
- Omgevingsvisie 3.0		-120.000			
- Plan bos en boom excl. restwaarde grond		-130.000	-111.000	-111.000	-112.000
- Plan bos en boom restwaarde grond		-72.000	-141.000	-141.000	-168.000
- Visie Akkers van Eersel		-50.000			
Milieu					
- Geen					
Veiligheid					
- Geen					
Verkeer en vervoer					
- Vervangen verharding Broekstraat		-150.000			
- Herinrichting Carquefouplein		-531.000			
- Vervangen verharding Willibrordusstraat		-221.000			
- Rehabilitatie Hoogeloonsedijk			-126.000		
- Rehabilitatie fietspad Zandstraat (ged.Run-Nedermolen)			-75.000		
- Reconstructie Magrietlaan Wintelre			-50.000		
- Steensel weer één dorp 3 ^e fase (Eindhovenseweg)				-457.000	
- Rehabilitatie Mozik (zijstraat Domineespad)				-23.000	
- Reconstructie Busvelden/Driehuizen					-188.000
Cultuur, sport en recreatie					
- Update bestand cultuurhistorisch waardevolle panden		-30.000			
- Nieuw zwembad		-6.060.000			
Economische structuur					
- Projecten vrijetijdseconomie		-196.000	-61.000		
- Innovatie		-75.000			
Bestuur en organisatie					
- Uitvoering coalitieakkoord		-250.000			
Overheadkosten					
- Geen					
<i>Onttrekkingen (exploitatie)</i>					
Maatschappelijke dienstverlening en gezondheid					
- Preventieakkoord jeugd (2 ^e berap 2021)		-25.000			
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting					
- Storting in bestemmingsreserve compensatie landbouwgronden (Vogelakkers)		-375.000			

	2022	2023	2024	2025	2026
Milieu					
- Storting in duurzaamheidsfonds		-250.000	-250.000		
Cultuur, sport en recreatie					
- Storting in kunstfonds		-30.000			
Overheadkosten					
- Incidenteel bijdrage SK		28.902	40.227	13.493	26.493
- Incidenteel bijdrage Kempenplus		88.000			
Saldo per 31-12	15.350.240	6.902.142	6.128.369	5.409.862	4.968.355

Algemene reserve bouwgrondexploitatie

Bij de bouwgrondexploitatie is sprake van een afzonderlijke algemene reserve, welke ultimo 2023 wordt geraamd op € 4.945.437,-- (excl. begroot resultaat 2023 en voorstel tot afroming bij jaarrekening 2022). Voor het meerjarig verloop van de algemene reserve bouwgrondexploitatie wordt op deze plaats verwezen naar paragraaf 7: Grondbeleid.

2.5 Geprognosticeerde balans

In het gewijzigde BBV wordt vanaf begrotingsjaar 2017 een meerjarig geprognosticeerde balans voorgeschreven. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar behoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In de balans is rekening gehouden met de geplande investeringen uit het meerjarig investeringsprogramma 2023-2026.

ACTIVA

BALANS	per 1 januari 2022	per 31 december 2022	per 31 december 2023	per 31 december 2024	per 31 december 2025	per 31 december 2026
Vaste activa	52.023.912	71.244.119	77.943.167	81.683.571	90.516.362	90.879.048
Vlottende activa (voorraad bouwgronden)	1.735.049	1.233.695	1.029.879	417.013	0	0
Totaal activa	53.758.961	72.477.814	78.973.046	82.100.584	90.516.362	90.879.048
Financieringstekort/overschot	27.609.683	2.692.777	-10.065.353	-14.890.475	-24.252.782	-27.229.795
Totaal generaal	81.368.644	75.170.591	68.907.693	67.210.109	66.263.580	63.649.253

PASSIVA

BALANS	per 1 januari 2022	per 31 december 2022	per 31 december 2023	per 31 december 2024	per 31 december 2025	per 31 december 2026
<u>Eigen vermogen</u>						
1. Reserves:						
* Algemene reserves	31.594.165	21.857.272	15.618.337	16.176.026	15.457.519	15.016.012
* Bestemmingsreserves	20.928.665	26.865.000	26.702.626	26.346.814	25.972.563	25.661.874
	52.522.830	48.722.272	42.320.963	42.522.840	41.430.082	40.677.886
<u>Vreemd vermogen</u>						
2. Voorzieningen	20.945.814	19.354.986	20.300.063	19.207.269	20.160.165	19.104.701
3. Langlopende schulden:						
* Onderhandse leningen	7.900.000	7.093.333	6.286.667	5.480.000	4.673.333	3.866.666
	7.900.000	7.093.333	6.286.667	5.480.000	4.673.333	3.866.666
Totaal vaste financierings- middelen	81.368.644	75.170.591	68.907.693	67.210.109	66.263.580	63.649.253
Totaal generaal	81.368.644	75.170.591	68.907.693	67.210.109	66.263.580	63.649.253

3. Meerjaren investeringsprogramma 2023-2026

Het meerjareninvesteringsprogramma 2023-2026 is enerzijds gebaseerd op het concept, zoals dat bij de behandeling van de voorjaarsnota 2023-2026 op 5 juli 2022 is besproken in de gemeenteraad, en anderzijds heeft ook het coalitieakkoord 2022-2026 als uitgangspunt gediend (zie ook de toelichting in paragraaf 2.3 van het hoofdstuk de “Financiële begroting”).

Programma	Vervanging (V)/ Nieuw (N)	Omschrijving	Uitgaven per jaar x € 1.000				Totale uitgaven x € 1.000	Totale inkomsten x € 1.000	waarvan dekking AR	Afschr. termijn	Netto lasten (kapitaal- en exploitatiekosten)				Alg. res. 2023 x € 1.000
			2023	2024	2025	2026					2023	2024	2025	2026	
3	N	Omgevingsvisie 3.0	120				120	120	120	1					120
3	N	Plan Bos & Boom - excl. grond (incl. bijbehorende exploitatiekosten)	232	206	206	215	859	859	463	15					129
3	N	Plan Bos & Boom - grond (incl. bijbehorende exploitatiekosten)	946	442	442	504	2.334	2.044	522	0	1.465	2.146	2.826	3.611	72
3	N	Omgevingsplan				200	200			5				41.250	
3	N	Anticiperende verwervingen (cfm nota grondbeleid)	2.000				2.000	2.000		0					
3	N	Vorbereidingskosten nieuwe grondexploitaties	50				50	50		0					
3	N	Visie Akkers van Eersel	50				50	50	50	1					50
3	N	Afvalbakken en elektrische auto voor honden uitlaatroutes	115				115			8	15.094	15.633	15.453	15.273	
4	N	Renovatie drukriolering	356	386	284	0	1.026	1.025	0	15					
4	V	Rioolvervanging Smitseind	50	525	0	0	575	575	0	60					
4	V	Vervangen hoofdgemalen	64	18	35	0	117	117	0	15					
4	N	Klimaatadaptatie Haagdoorn	0	0	75	750	825	825	0	60					
4	N	Aanleg waterberging nabij St. Willibrordus. Eersel	135				135	135							
4	N	Energiereductie & zon-op-dak	168	168			336	336		1					
4	N	Energiereductie bestaande gemeentelijke gebouwen	162	192	671	40	1.065	1.065	0	div.					
4	N	Steensel weer één dorp 3e fase (Eindhoveneweg) RIOOL	0	0	1.380	0	1.380	1.380		60					
4	N	reconstructie Kerkstraat (Carguefouplein-Hoolstraat) RIOOL	360	0	0	0	360	360		60					
4	N	Herinrichting Carquefouplein RIOOL	144	0	0	0	144	144		60	0	0	0	0	
4	N	Aanleg geluidswal Oeyenbos	40	150	150	150	490			60	917	4.597	8.932	13.237	
4	N	Aanleg geluidswal Oeyenbos (grondaankoop)	56				56			0	350	700	700	700	
4	N	Reconstructie Den Heuvel, Knegsel, RIOOL	50	433			483	483		60					
4	N	Rehabilitatie kuilenhurk-De Hoefseweg RIOOL	120	130			250	250		60					

Programma	Vervanging (V)/ Nieuw (N)	Omschrijving	Uitgaven per jaar x € 1.000				Totale uitgaven x € 1.000	Totale inkomsten x € 1.000	waarvan dekking AR	Afschr. termijn	Netto lasten (kapitaal- en exploitatiekosten)				Alg. res. 2023 x € 1.000
			2023	2024	2025	2026					2023	2024	2025	2026	
6	V	Vervangen verharding Broekstraat	450	0	0	0	450	450	150	60	0	0	0	0	150
6	N	Aanleg looprouten voor mensen met een beperking op de Markt en Hint. In combinatie met groot onderhoud	0	667	0	0	667	322	0	40	0	10.781	12.830	12.722	
6	N	Vervangen verharding/reconstructie Schadewijkstraat	1.346	0	0	0	1.346	1.346	0	25					
6	N	Steensel weer één dorp 3e fase (Eindhovenseweg) WEGEN	0	0	1.060	0	1.060	1.060	457	25					
6	N	rehabilitatie Lage Heide (ged. Stokkelen - Boevenheuvel)	360	0	0	0	360	360	0	60					
6	N	rehabilitatie Mozik (zijstraat Domineespad)	0	0	68	0	68	68	23	60	0	0	0	0	
6	N	rehabilitatie ing. van Meelweg (gedeeltelijk)	0	0	135	0	135	135		60					
6	N	rehabilitatie Hoogeloonsedijk	0	390	0	0	390	390	126	60	0	0	0	0	
6	N	rehabilitatie Biemeren	0	0	1.050	0	1.050	1.050	0	60					
6	N	rehabilitatie fietspad Zandstraat (ged Run-Nedermolen)	0	150	0	0	150	150	75	60	0	0	0	0	
6	N	rehabilitatie Hazenstraat (buiten bebouwde kom)	0	0	600	0	600	600		60					
6	N	reconstructie Kerkstraat (Carguefouplein-Hoolstraat) WEGEN	240	0	0	0	240	240	0	60					
6	N	Herinrichting Carquefouplein WEGEN	704	0	0	0	704	704	531	25	0	0	0	0	531
6	N	Rehabilitatie kuilenhurk-De Hoefseweg WEGEN		837			837	837		60					
6	N	Verkeersveiligheidsplan	45	0	0	0	45	0	0	25	2.081	2.340	2.318	2.295	
6	V	Vervanging materieel buitendienst (gladheidsbestr.)	0	33	0	0	33	0	0	7	0	4.920	5.068	5.009	
6	N	Fietsvoorziening Buivensedreef Knegsel	0	0	910	0	910	210	0	25	0	0	32.375	36.400	
6	N	Fietsviaduct Haagdoorn-Meerheide	0	0	2.400	0	2.400	1.250		25	0	0	53.188	59.800	
6	V	Vervangen verharding Willibrordusstraat, Wintelre	566	0	0	0	566	566	221	60	0	0	0	0	221
6	N	Rode fietsstroken Rouwen	575	0	0	0	575	177	0	25	18.408	20.696	20.497	20.298	
6	N	Rode fietsstroken Dalemsedijk	0	105	0	0	105	31	0	25	0	3.423	3.848	3.811	

Programma	Vervanging (V)/ Nieuw (N)	Omschrijving	Uitgaven per jaar x € 1.000				Totale uitgaven x € 1.000	Totale inkomsten x € 1.000	waarvan dekking AR	Afschr. termijn	Netto lasten (kapitaal- en exploitatiekosten)				Alg. res. 2023 x € 1.000
			2023	2024	2025	2026					2023	2024	2025	2026	
6	N	Rode fietsstroken Boksheidsdijk/zandhoefseweg	0	0	570	0	570	175	0	25	0	0	18.269	20.540	
6	N	Fietsverbinding F67 - De Kempenroute	50	412			462			25	2.313	121.655	123.999	123.768	
6	V	Asfalteren fietspad Hoogcasteren		137			137			25		6.336	7.124	7.056	
6	N	Reconstructie Busvelden/Driehuizen				564	564	564	188	60					
6	N	Reconstructie Den Heuvel, Knegsel, WEGEN		322			322	322		60					
6	N	Asfalteren fietspaden Postelseweg		50	645		695			25		2.313	32.431	36.115	
6	N	Evenemententerrein/Gildeterrein achter de Markt	165	0	0	0	165	0	0	25	7.631	8.580	8.498	8.415	
6	N	opwaarderen fietspad Zandstraat (Nedermolen- Steensel)	0	0	480	0	480	240	0	25	0	0	11.100	12.480	
6	N	aanleg fietspad Steensel-Heers (ged. Zandstraat- gemeentegrens Veldhoven)	0	246	0	0	246	103	0	25	0	6.614	7.436	7.365	
6	N	Fietsvoorziening Domineespad Duizel	990	0	0	0	990	0		25	45.788	51.480	50.985	50.490	
6	N	Aanpassing parkeerplaatsen en groen Duizelseweg Eersel	145	0	0	0	145	0	0	25	6.706	7.540	7.468	7.395	
6	V	Reconstructie Margrietlaan Wintelre		290			290	290	50	60					
7	N	Renovatie buitensportaccommodaties		40		350	390			40		1.250	1.488	12.413	
7	N	Nieuw zwembad Eersel (dit krediet wordt reeds in september 2022 aan uw raad voorgelegd, derhalve is ten tijde van de begrotingsvaststelling hierover reeds een besluit genomen)	9.976	0	0	0	9.976	7.800	7.057	40	55.127	54.834	54.540	54.247	6.060
7	N	Update bestand cultuurhistorisch waardevolle panden	30				30	30	30	1					30
7	N	Onderhoud sportvelden	152				152	27		6	5.114	5.635	5.375	5.114	0
8	N	Projecten Vrijtijdseconomie	216	81	0	0	297	297	257	1					196
8	N	Innovatie	75				75	75	75	1					75
9	N	Uitvoering coalitieakkoord (dit krediet wordt reeds in september 2022 aan uw raad voorgelegd, derhalve is ten tijde van de begrotingsvaststelling hierover reeds een besluit genomen)	250				250	250	250	1					250
11	V	Vervanging materieel buitendienst (overig)	147	25	173	87	432	0		8	19.294	23.264	45.857	57.818	
		Totaal	21.700	6.435	11.334	2.860	42.329	31.938	10.645		180.288	354.737	532.605	617.622	7.884

Toelichting investeringsprogramma 2023-2026

Algemeen

Onderstaande toelichting op het investeringsprogramma betreft een cijfermatige onderbouwing, waarbij met name de dekkingsmiddelen worden aangegeven (de beschikkingen over de algemene reserve en de netto kapitaal- en exploitatielasten worden in afzonderlijke kolommen weergegeven, zodat deze niet afzonderlijk worden toegelicht). Indien er sprake is van een te activeren nieuwe- en vervangingsinvestering met daaruit voortvloeiende kapitaallasten, is rekening gehouden met eventueel vrijvallende kapitaallasten zodat in die gevallen enkel de *extra* kapitaallasten zijn opgenomen in het meerjarig investeringsprogramma. De totaal geraamde kapitaallasten/exploitatielasten voor de jaren 2023 tot en met 2026 zijn in de exploitatie als stelpost opgenomen (programma 10).

Voor een inhoudelijke toelichting voor de investeringen 2023 wordt verwezen naar het desbetreffende programma en de formats in de voorjaarsnota 2023-2026.

Programma 3: Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

- *Plan bos en boom (incl. grond)*

Bij deze investering over de komende 4 jaren wordt er totaal rekening gehouden met € 1.723.000,-- aan externe bijdragen (subsidies).

- *Anticiperende verwervingen (conform nota grondbeleid) en voorbereidingskosten nieuwe grondexploitaties.*

De verwervingen en kosten worden als materieel vaste activa in de balans verwerkt tot het moment dat de grond in exploitatie wordt genomen. Er is zodoende geen afzonderlijke dekking nodig.

Programma 4: Milieu

- *Renovatie drukriolering. Totaal € 1.026.000,--*
- *Rioolvervanging Smitseind. Totaal € 575.000,--.*
- *Vervangen hoofdgemalen. Totaal € 117.000,--.*
- *Klimaatadaptatie Haagdoorn. Totaal € 825.000,--*
- *Aanleg waterberging nabij St. Willibrordus Eersel. Totaal € 135.000,--*
- *Steensel weer één dorp 3e fase. Totaal € 1.380.000,--*
- *Reconstructie Kerkstraat (Carquefouplein-Hoolstraat). Totaal € 360.000,--*
- *Herinrichting Carquefouplein. Totaal € 144.000,--*
- *Reconstructie Den Heuvel, Knegsel. Totaal € 483.000,--*
- *Rehabilitatie Kuilenhurk-De Hoefse weg. Totaal € 250.000,--*

Deze investeringen zijn opgenomen op grond van de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2021 wat in 2018 financieel is geactualiseerd.

- *Aanleg geluidswal Oeyenbos (grondaankoop). Totaal € 56.000,--*

De grondaankoop wordt als materieel vaste activa in de balans verwerkt en hierop wordt niet afgeschreven. Er is zodoende geen afzonderlijke dekking nodig.

- *Energiereductie & zon-op-dak. Totaal € 336.000,--*

Voor de dekking van deze investering is in augustus 2020 besloten om voor de jaren 2021 t/m 2024 € 250.000,-- per jaar te storten in de bestemmingsreserve duurzaamheidsfonds. Deze investering wordt gedekt uit deze bestemmingsreserve.

- *Energiereductie bestaande gemeentelijke gebouwen. Totaal € 1.065.000,--*

Deze investeringen zullen op basis van nog te maken afspraken bij de gebruikers in rekening worden gebracht.

Programma 6: Verkeer en vervoer

- *Vervangen verharding Broekstraat. Totaal € 450.000,--*

De geraamde investering wordt voor € 300.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.

- *Aanleg looproute voor mensen met een beperking op de Markt en Hint. Totaal € 667.000,--*

De geraamde investering wordt voor € 322.000,-- gedekt uit de onderhoudsvoorziening wegen. Het restant komt ten laste van de exploitatie.

- *Vervangen verharding / reconstructie Schadewijkstraat. Totaal € 1.346.000,--*

De geraamde investering wordt voor € 1.062.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de bestemmingsreserve bovenwijkse voorzieningen.

- *Steensel weer één dorp 3e fase. Totaal € 1.060.000,--*
De geraamde investering komt voor € 603.000,-- uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.
- *Rehabilitatie Lage Heide (ged. Stokkelen - Boevenheuvel). Totaal € 360.000,--*
De geraamde investering wordt gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten).
- *Rehabilitatie Mozik (zijstraat Domineespad). Totaal € 68.000,--*
De geraamde investering wordt voor € 45.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.
- *Rehabilitatie Ing. Van Meelweg (gedeeltelijk). Totaal € 135.000,--*
De geraamde investering wordt gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten).
- *Rehabilitatie Hoogeloonsedijk. Totaal € 390.000,--*
De geraamde investering wordt voor € 264.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.
- *Rehabilitatie Biemeren. Totaal 1.050.000,--*
De geraamde investering wordt gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten).
- *Rehabilitatie Fietspad Zandstraat (ged. Run – Nedermolen). Totaal € 150.000,--*
De geraamde investering wordt voor € 75.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.
- *Rehabilitatie Hazenstraat (buiten bebouwde kom). Totaal € 600.000,--*
De geraamde investering wordt gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten).
- *Reconstructie Kerkstraat (Carquefouplein – Hoolstraat). Totaal € 240.000,--*
De geraamde investering wordt gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten).
- *Herinrichting Carquefouplein. Totaal € 704.000,--*
De geraamde investering wordt voor € 173.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.
- *Rehabilitatie Kuilenhurk-De Hoefseweg. Totaal € 837.000,--*
De geraamde investering wordt gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten).
- *Fietsvoorziening Buivensedreef Knegsel. Totaal € 910.000,--*
Deze investering wordt voor € 210.000,-- gedekt door een externe bijdrage. Het restant komt ten laste van de exploitatie (kapitaallasten).
- *Fietsviaduct Hoogdoorn-Meerheide. Totaal € 2.400.000,--*
Deze investering wordt voor € 1.250.000,-- gedekt uit externe bijdragen. Het restant komt ten laste van de exploitatie.
- *Vervangen verharding Willibrordusstraat Wintelre. Totaal € 566.000,--*
Deze investering wordt voor € 566.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.
- *Rode fietsstroken Rouwven, Dalemsedijk en Boksheidedijk/Zandhoefseweg. Totaal € 1.250.000,--*
De geraamde investeringen worden voor € 383.000,-- gedekt uit de voorziening planmatig onderhoud wegen. Het restant komt ten laste van de exploitatie.
- *Reconstructie Busvelden/Driehuizen. Totaal € 564.000,--*
Deze investering wordt voor € 376.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.
- *Reconstructie Den Heuvel, Knegsel. Totaal € 322.000,--*
Deze investering wordt gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten).
- *Opwaarderen fietspad Zandstraat (Nedermolen-Steensel). Totaal € 480.000,--*

Deze investering wordt voor € 240.000,-- gedekt uit een externe bijdrage. Het restant komt ten laste van de exploitatie.

- *Aanleg fietspad Steensel-Heers (ged. Zandstraat-gemeentegrens Veldhoven). Totaal € 246.000,--*
Deze investering wordt voor € 103.000,-- gedekt uit een externe bijdrage. Het restant komt ten laste van de exploitatie.

- *Reconstructie Margrietlaan Wintelre. Totaal € 290.000,--*
Deze investering wordt voor € 240.000,-- gedekt uit de reserve rehabilitatie wegen (kapitaallasten). Het restant komt ten laste van de algemene reserve.

Programma 7: Cultuur, sport en recreatie

- *Nieuw zwembad Eersel. Totaal € 9.976.000,--*

De geraamde investering wordt gedekt voor € 1.900.000,-- gedekt uit bestemmingsreserve zwembad. Voor € 7.800.000,-- vindt dekking plaats uit de algemene reserve, waarnaast € 1.157.000,-- ten laste van de algemene reserve gestort wordt in de kapitaaldeckingsreserve Rente. Het resterende deel van de investering (€ 2.176.000,--) wordt geactiveerd en leidt tot kapitaallasten in de exploitatiebegroting.

- *Onderhoud sportvelden. Totaal € 152.000,--*

Deze investering wordt voor € 27.000,-- gedekt uit een externe bijdrage. Het restant wordt gedekt uit de exploitatie.

Programma 8: Economische structuur

- *Projecten vrijetijdseconomie. Totaal € 297.000,--*

Deze investering wordt voor € 40.000,-- gedekt door een externe bijdrage. Het restant wordt gedekt uit de algemene reserve.

4. Meerjarenbegroting

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt bij de meerjarenramingen uitgegaan van een periode van vier jaren. Dus kunnen de meerjarenramingen worden beschouwd als een financiële vertaling van het aanvaard beleid gedurende de komende vier jaren.

Zo wordt met name inzicht verkregen of er voldoende middelen zijn om een meerjarig investeringsprogramma tot uitvoering te brengen.

4.1 Algemene uitgangspunten

Evenals bij de systematiek van de berekening van de algemene uitkering is bij de begroting voor de jaren 2024-2026 geen rekening gehouden met algemene loon- en prijsstijgingen. De meerjarenramingen zijn dus berekend op het systeem van constante lonen en prijzen.

Bij de berekening van de kapitaallasten voortvloeiende uit het investeringsschema is uitgegaan van 1,25% rente en is bij de stelpost onderuitputting – conform de financiële verordening – voor het eerste jaar rekening gehouden met een half jaar rentelasten.

Verder is uitgegaan van aanvaard beleid inclusief alle begrotingswijzigingen tot en met de raad van 5 juli 2022 en de jaarrekeningcijfers 2021.

4.2 Verloop meerjarenramingen 2023-2025

De begroting 2023-2026 heeft voor de afzonderlijke jaren de volgende saldi:

2023	+€ 1.223.163,--
2024	+€ 1.090.790,--
2025	+€ 1.200.958,--
2026	-€ 1.638.310,--

In onderstaand overzicht worden de wijzigingen ten opzichte van de vorige jaarschijf weergegeven.

N.B.: + = positief effect ten opzichte van vorig jaar; - = negatief effect ten opzichte van vorig jaar.

Omschrijving	Vershil 2024 t.o.v. 2023	Vershil 2025 t.o.v. 2024	Vershil 2026 t.o.v. 2025
Beginsaldo (=eindsaldo vorig begrotingsjaar)	1.223.163	1.090.790	1.200.958
Mutaties t.o.v. vorig begrotingsjaar			
Productgroepen:			
➤ Inkomen	-2.000	-2.000	-2.000
➤ Inwoners met een migratieachtergrond	6.000	2.500	0
➤ Ouderen, chronisch zieken en gehandicapten		72.000	
➤ Sociaal cultureel werk	6.389		
➤ Wettelijke onderwijstaken	-23.105	-23.057	-23.009
➤ Bouwen en wonen	50.000	50.000	
➤ Woonomgeving en leefmilieu	20.000		
➤ Planologie			20.000
➤ Brandveiligheid, hulpverl. en rampenbestr.		18.160	
➤ Bereikbaarheid	-35.000	-35.000	-35.000
➤ Verkeersveiligheid	10.000	-19.000	9.000
➤ Sport en recreatie	-2.400	2.400	
➤ Kunst en cultuur	-4.500		
➤ Bestuursorganen	-3.500	4.000	-37.500
➤ Maatschappelijke registratie	27.665	3.381	-2.009
➤ Algemene dekkingsmiddelen	-270.439	-56.186	-2.777.008
➤ Overheadkosten	88.517	92.970	8.258
Totaal	1.090.790	1.200.958	-1.638.310

Voor zover de meerjarenramingen 2024 tot en met 2026 aanzienlijk afwijken wordt dit hieronder per productgroep nader toegelicht.

Oudere, chronisch zieken en gehandicapten

Vanaf 2025 heeft het rijk de algemene uitkering gekort aangezien gemeenten dan de eigen bijdrage voor de Wmo kunnen verhogen. Vooralsnog wordt dit budgettair neutraal geraamd door de geraamde eigen bijdrage met hetzelfde bedrag vanaf 2025 te verhogen.

Productgroep wettelijke onderwijstaken

Vanaf 2023 wordt de storting de voorziening decentralisatie onderwijshuisvesting jaarlijks verhoogd met € 25.000,--. Gelet op de nu al bekende investeringsvraagstukken is het de verwachting dat het onderwijsbudget op korte termijn niet meer toereikend zal zijn. Om die reden wordt nu (vooruitlopend op het nieuwe IHP) een trapsgewijze verhoging van het onderwijsbudget voorgesteld. Dit conform hetgeen is aangegeven in de voorjaarsnota 2023-2026.

Productgroep Bouwen en wonen

Het voordeel betreft de afbouw van de eenmalige extra capaciteit voor BOA's in 2023 en 2024.

Productgroep Woonomgeving en leefmilieu

Het voordeel betreft het wegvallen in 2024 van het eenmalige extra budget in 2023 inzake onderhoud van speelvoorzieningen.

Productgroep Planologie

Het voordeel betreft het wegvallen in 2026 van het extra budget in 2023 tot en met 2025 inzake het omgevingsplan. Dit conform de voorjaarsnota 2023-2026.

Brandveiligheid, hulpverl. en rampenbestr.

Het voordeel betreft het wegvallen in 2025 van het extra budget in 2023 en 2024 inzake eenmalige extra lasten van de veiligheidsregio Zuidoost Brabant. Dit conform de voorjaarsnota 2023-2026.

Productgroep Bereikbaarheid

Het nadeel wordt geheel veroorzaakt door de jaarlijks extra toenemende storting voor vervanging wegen met € 35.000,-- per jaar.

Productgroep Verkeersveiligheid

De meerjarige mutaties in deze productgroep hebben volledig betrekking op investeringen in het materieel voor gladheidsbestrijding. Investerings < € 25.000,-- worden niet geactiveerd en komen volledig ten laste van de exploitatie. Deze mutaties zijn conform de voorjaarsnota 2023-2026.

Productgroep Bestuursorganen

De mutatie binnen deze productgroep heeft voornamelijk betrekking op een raming voor de reïntegratiemiddelen voor ex-wethouders in 2026.

Productgroep Maatschappelijke registratie

De mutaties hebben betrekking op de verlenging van de geldigheidsperiode van rijbewijzen en reisdocumenten van 5 jaar naar 10 jaar waardoor er fluctuaties zitten in de opbrengsten.

Productgroep Algemene dekkingsmiddelen

Mutatie in de OZB opbrengst conform de in de begroting 2022 geraamde verhoging voor 2024 en 2025.

2024	€ +	60.000,--
2025	€ +	60.000,--

Mutaties in algemene uitkering uit het gemeentefonds:

2024	€ -	657.240,--
2025	€ +	114.182,--
2026	€ -	2.245.741,--

Mutaties in kapitaal- en exploitatielasten meerjarig-investeringsprogramma 2023-2026:

2024	€ -	174.449,--
2025	€ -	177.868,--
2026	€ -	85.017,--

Mutaties in stelposten (zie voor toelichting "Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en stelposten"):

2024	€ +	501.250,--
2025	€ -	52.500,--
2026	€ -	446.250,--

Productgroep Overheadkosten

De mutaties binnen deze productgroep worden grotendeels veroorzaakt door de bijdrage aan de Samenwerking Kempengemeenten conform de begroting SK (uitvoeringskosten MD/VTH/SSC/P&O) en de bijdrage aan Kempenplus (conform de begroting Kempenplus). Deze mutaties zijn:

2024	€ +	103.117,--
2025	€ +	79.970,--
2026	€ +	21.258,--